

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/e-booki/242443,Komunisci-i-Watykan-Polityka-komunistycznej-Polski-wobec-Stolicy-Apostolskiej-19.html>
20.05.2026, 04:57

Komuniści i Watykan. Polityka komunistycznej Polski wobec Stolicy Apostolskiej 1945-1974

[e-Book](#)

Autor:

Kucharski Wojciech

Rok wydania:

2019

Liczba stron:

528

ISBN:

978-83-8376-907-3 (pdf)

Tagi:

[Komunizm](#) [Kościoł](#) [Kościoł katolicki](#) [Polska Ludowa](#) [Polska](#)

[Rzeczpospolita Ludowa \(PRL\)](#) [Watykan](#)

Do pobrania:

[Komuniści i Watykan. Polityka komunistycznej Polski wobec Stolicy Apostolskiej 1945-1974 \(pdf, 2.89 MB\)](#)

Opis

Wojciech Kucharski, *Komuniści i Watykan. Polityka komunistycznej Polski wobec Stolicy Apostolskiej 1945-1974*, Warszawa 2019, 528 s., ISBN 978-83-8376-907-3 (pdf)

Prezentowana praca stanowi próbę przedstawienia najważniejszych problemów dotyczących polityki komunistów polskich wobec Stolicy Apostolskiej między 1945 a 1974 r. Cezura początkowa wskazuje na datę ogłoszenia przez władze komunistyczne uchwały, że konkordat zawarty między Polską a Stolicą Apostolską przestał obowiązywać. W konsekwencji obie strony nie utrzymywały stosunków dyplomatycznych. Natomiast w 1974 r. nawiązano niepełne stosunki dyplomatyczne, gdyż powołano zespoły ds. stałych kontaktów roboczych.

W badanym okresie można zaobserwować proces nawiązywania relacji dyplomatycznych: od zerwania stosunków, przez sondáže, nieoficjalne i półoficjalne rozmowy, do wreszcie oficjalnych negocjacji, mających na celu unormowanie relacji polsko-watykańskich.

Relacje ze Stolicą Apostolską były podyktowane zarówno względami polityki wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Władze komunistyczne zdawały sobie sprawę z roli katolicyzmu i Kościoła w społeczeństwie polskim i obaw, jakie rodziły się w nim w związku z formowaniem się polskiego ośrodka władzy w ZSRR. Stosunek komunistów do Stolicy Apostolskiej był swego rodzaju

barometrem stosunku do Kościoła w kraju. W pierwszych powojennych latach istotnym celem politycznym było wzmocnienie legitymizacji rządów komunistycznych w Polsce, przez uzyskanie od Stolicy Apostolskiej uznania de iure Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej oraz nowych granic przez zmianę w strukturze administracji kościelnej na byłych niemieckich terenach włączonych do Polski po II wojnie światowej. Stolica Apostolska była wszak jednym z nielicznych podmiotów na arenie międzynarodowej, a na pewno najistotniejszym, który utrzymywał stosunki dyplomatyczne z rządem RP na wychodźstwie, przez co manifestowała opinii międzynarodowej, że nie uznaje legalności władz w Warszawie. Po 1947 r. przez prawie dekadę nie utrzymywano nawet nieoficjalnych kontaktów ze Stolicą Apostolską.

Przez pierwszą powojenną dekadę nie doceniano roli Watykanu w stosunkach międzynarodowych. Obraz i znaczenie Stolicy Apostolskiej w przestrzeni międzynarodowej w myśleniu polskich komunistów zaczęły się zmieniać w czasach pontyfikatu Jana XXIII, szczególnie po interwencji papieża podczas kryzysu berlińskiego (1961 r.) i kryzysu kubańskiego (1962 r.). Od połowy lat 60. XX w., gdy podjęto ponownie nieoficjalne rozmowy z przedstawicielami Stolicy Apostolskiej, dyplomacja polska poruszała w kontaktach z Watykanem głównie trzy zagadnienia z obszaru stosunków międzynarodowych: kwestię granicy zachodniej, zaangażowania papieża w tzw. politykę pokojową oraz likwidacji ambasady rządu RP przy Stolicy Apostolskiej, kierowanej przez Kazimierza Papęgo. Pierwsza kwestia i całokształt relacji z Niemcami należały do najważniejszych problemów dyplomacji w okresie kierowania partią przez Władysława Gomułkę. Problem ten został ostatecznie rozwiązany już w czasach Gierka. Gdy w 1972 r. ratyfikowano układ PRL-RFN, Paweł VI zrealizował, choć nie w pełni satysfakcjonujący sposób, długoletni postulat władz polskich, dostosowując do granicy na Odrze i Nysie polską administrację kościelną. Równocześnie próbowano wykorzystywać Stolicę Apostolską do wspierania inicjatyw bloku wschodniego w obszarze tzw. polityki pokojowej.

Choć nigdy dla komunistycznych władz stosunki z Watykanem w polskiej polityce zagranicznej nie były najważniejsze, to od połowy lat 60. XX w. były one stałym elementem polityki zagranicznej.

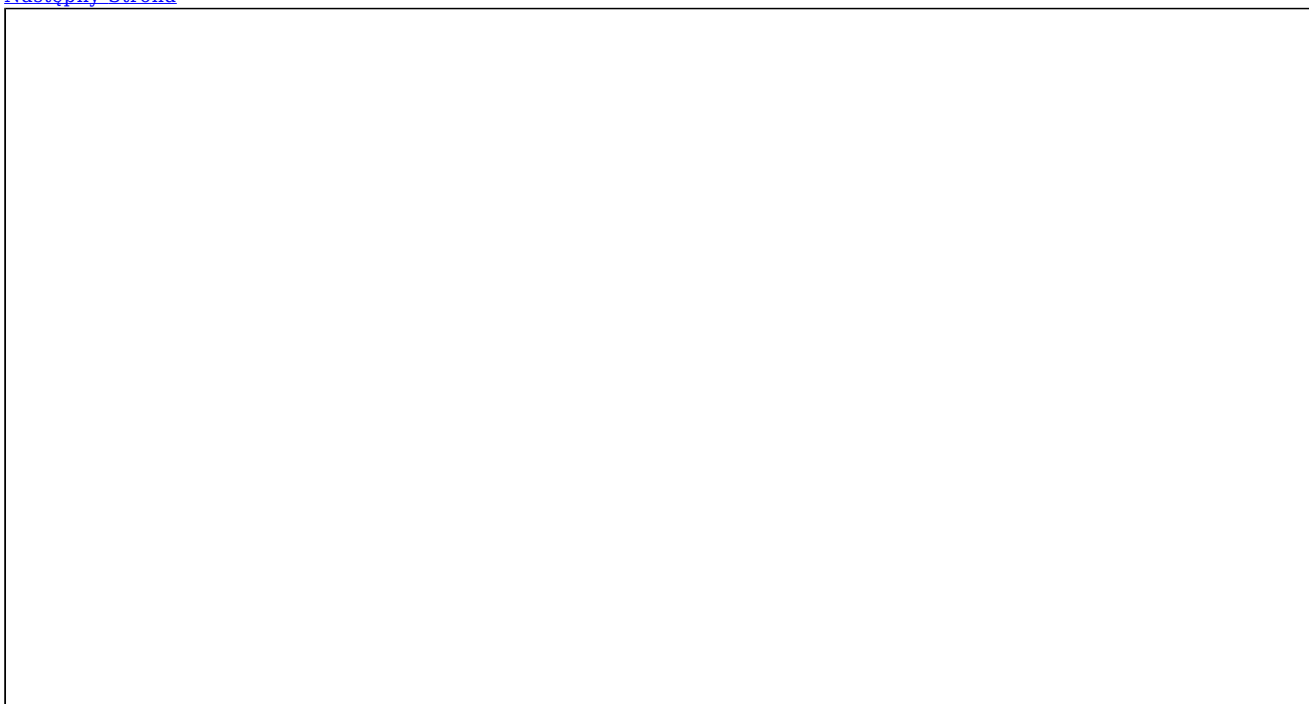
Istotną kwestią jest także zależność polskiej polityki wobec Stolicy Apostolskiej od dyrektyw radzieckich, czy wspólnych działań całego bloku. Wpływ ZSRR na polską politykę wewnętrzną i zagraniczną był największy w pierwszym powojennym dziesięcioleciu. Władysław Gomułka, choć

funkcjonował w systemie zależności od wschodniego sąsiada, w niektórych obszarach starał się zachowywać samodzielność. Wydaje się, że w sprawie relacji PRL-Stolica Apostolska taką samodzielność posiadał. Natomiast w okresie Gierka wpływ dyrektyw z Moskwy na polską politykę zagraniczną był ponownie bardzo silny.

Wydaje się jednak, że w całym badanym okresie to wewnętrzna polityka wyznaniowa determinowała dialog ze Stolicą Apostolską i aż do końca lat 70. XX w. jej głównym celem było osłabienie pozycji prymasa przez powołanie alternatywnego dla niego ośrodka podejmowania decyzji dotyczących Kościoła w Polsce. Założenia dotyczące polityki wobec Kościoła, mimo używania haseł „normalizacji”, pozostawały także niezmiennie. Celem władz było poddanie go całkowitej kontroli państwa i pozyskanie jako sojusznika w „utrwalaniu socjalizmu”.

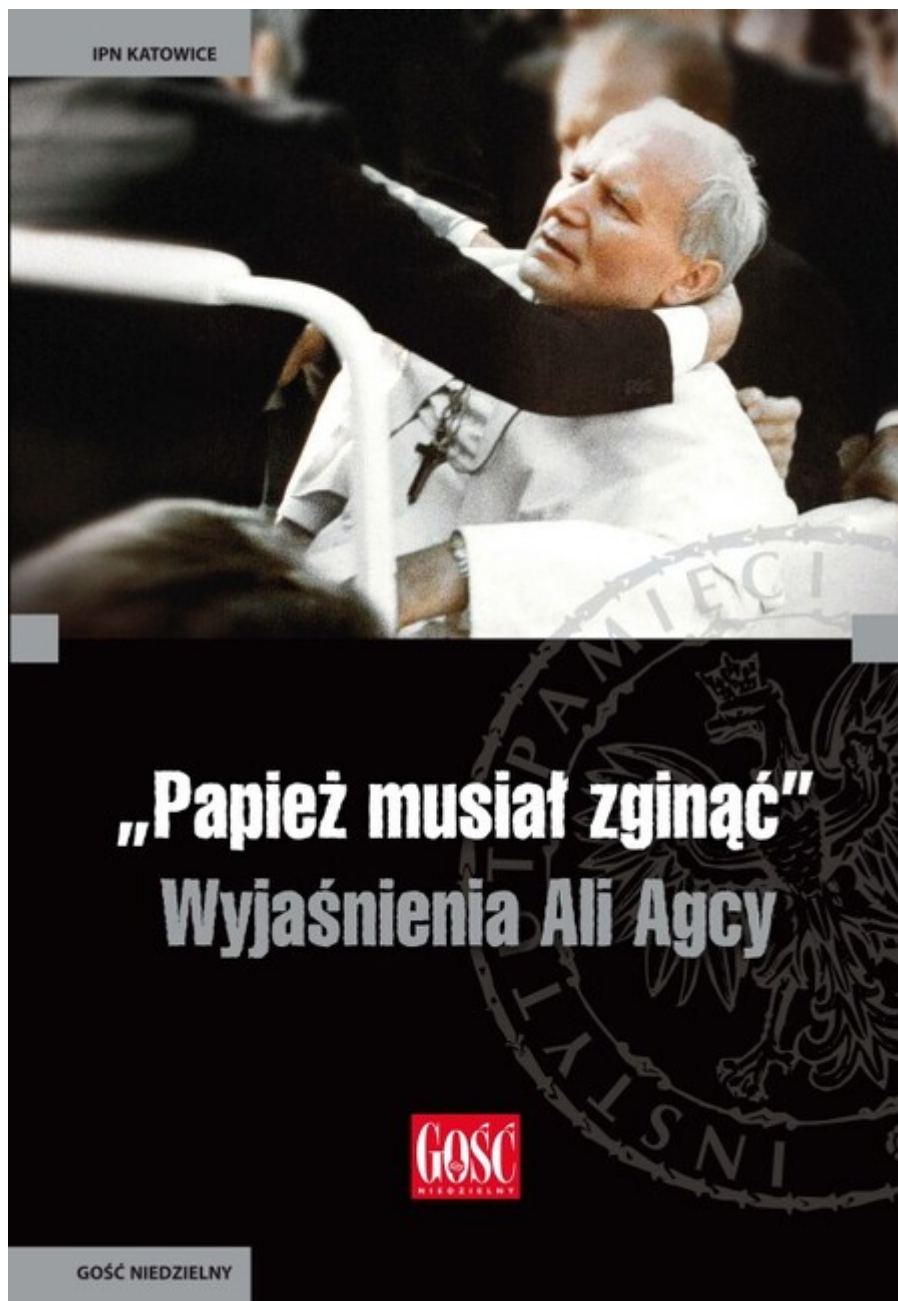
Publikacja w ramach centralnego projektu badawczego IPN „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989”.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zobacz inne publikacje](#)

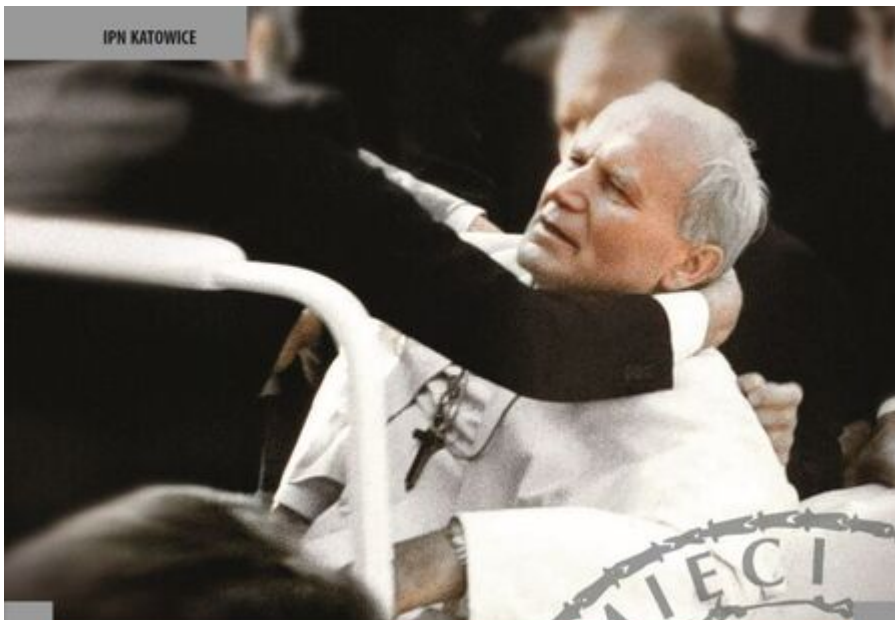
[wstecz](#)

e-Book

„Papież musiał zginąć”. Wyjaśnienia Ali Agcy

IPN KATOWICE

Agca nie był sam

Wokół udziału
komunistycznych służb specjalnych
w zamachu na Jana Pawła II

INSTYTUT GOŚĆ MEDIA

Agca nie był sam. Wokół udziału komunistycznych służb specjalnych w zamachu na Jana Pawła II

AGCA

non era solo

Sul coinvolgimento
dei servizi
segreti comunisti
nell'attentato
a Giovanni Paolo II

Agca non era solo. Sul coinvolgimento dei servizi segreti comunisti nell'attentato a Giovanni Paolo II

WŁADYSŁAW BUŁHAK

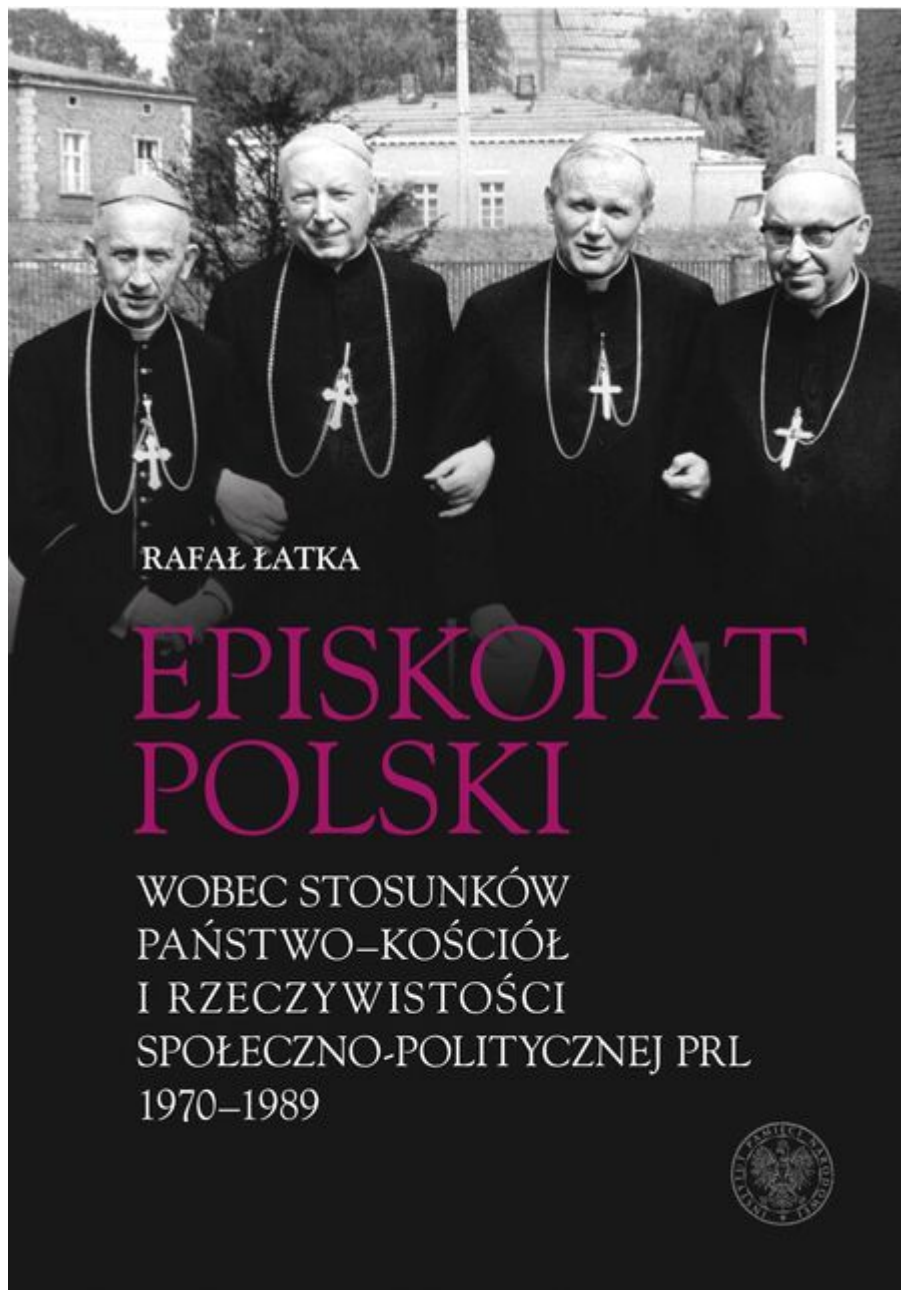
WYWIAD
PRL A

WATYKAN
1962-1978

e-Book

Wywiad PRL a Watykan 1962-1978

e-Book

Episkopat Polski wobec stosunków państwo-Kościół i rzeczywistości społeczno-politycznej PRL 1970-1989

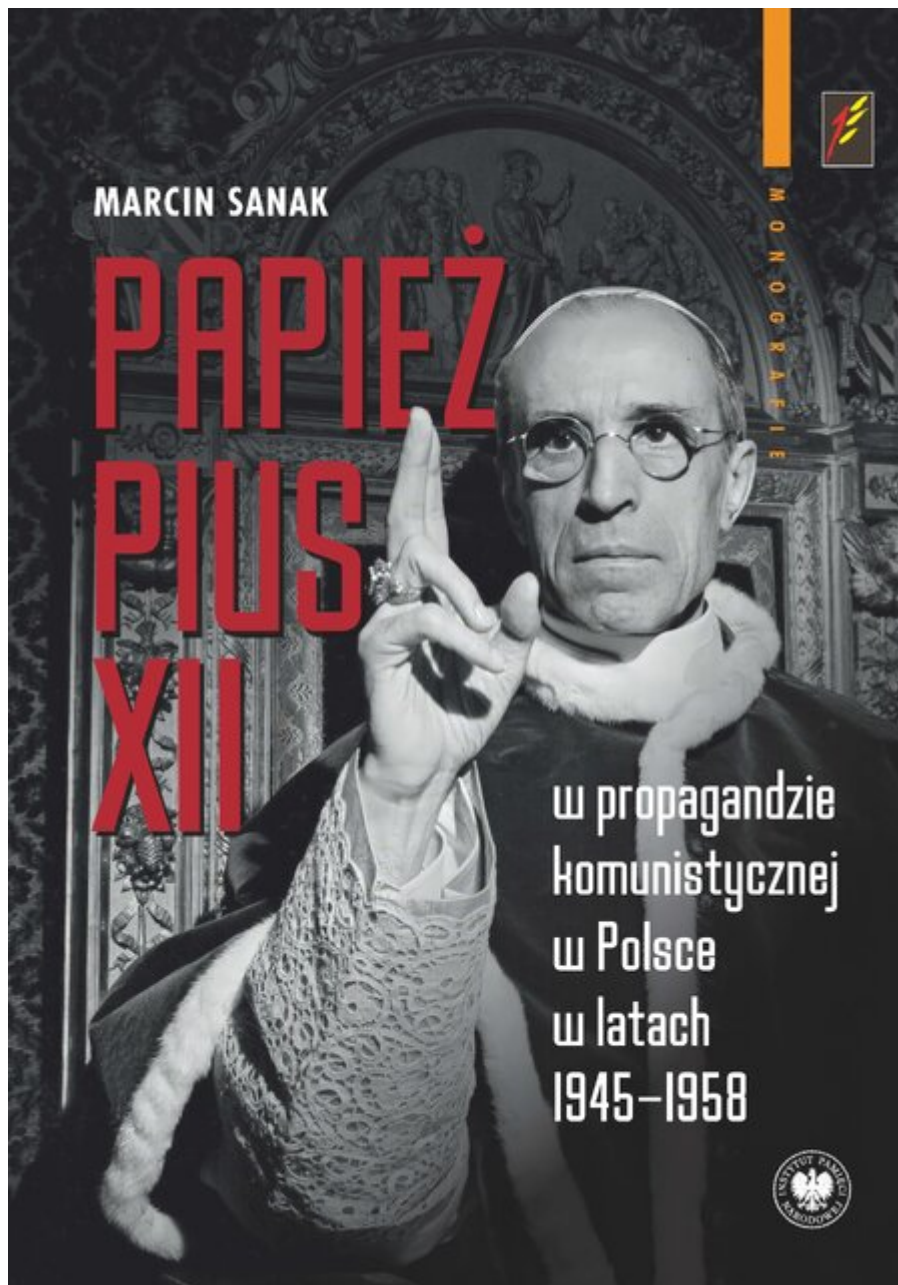

Książka

Inwentarz Archiwum Historycznego Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej.
Zespół Piusa XII, t. 1

Książka

Papież Pius XII w propagandzie komunistycznej w Polsce w latach 1945-1958

Igor Hałagida
„Szpieg Watykanu”

Kapłan greckokatolicki
ks. Bazyli Hrynyk
(1896–1977)

e-Book

„Szpieg Watykanu”. Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896-1977)

Krzysztof Dybciak

PISARZ, KTÓRY ZOSTAŁ PAPIEŻEM
Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II

**PROGRAM
WSPIERANIA
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Pisarz, który został papieżem. Twórczość Karola Wojtyły - Jana Pawła II
[dalej](#)